

18.04.2016

Stj/3

§ 364

Lausunto eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle hätämajoituksen järjestämisestä koskevista kanteluista

HEL 2016-002473 T 03 01 02

Päätös

Kaupunginhallitus päätti panna asian pöydälle.

Käsittely

Esteelliset: Veronika Honkasalo

Asian käsittelyn aikana kuultavina olivat Juha Jolkkonen ja Olli Salin. Asiantuntijat eivät olleet läsnä päätöksenteon aikana.

Kaupunginhallitus päätti yksimielisesti panna asian pöydälle Silvia Modigin ehdotuksesta.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Lausuntoehdotus

Kaupunginhallitus päättää antaa eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle hätämajoituksen järjestämisestä koskevien kantelujen johdosta seuraavan lausunnon:

Kantelut

Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehelle on tehty kaksi kantelua, joissa arvostellaan Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden osastolla toteutettua hätämajoituksen laiminlyönnistä muille kuin helsinkiläisille. Toisessa kantelussa pyydetään arvioimaan Helsingin kaupungin sisäisen ohjeen ”Oleskeluluvattomien ulkomaalaisten tilapäinen majoitus” soveltamista sekä lisäksi arvostellaan Helsingin kaupunkia hätämajoituksen keston rajoittamisesta.

Toisessa kantelussa arvostellaan Helsingin kaupungin sisäisen ohjeen ”Oleskeluluvattomien ulkomaalaisten tilapäinen majoitus” soveltamista.

Kantelussa pyydetään tutkimaan, onko Helsingin kaupunki soveltaessaan sisäistä ohjetta ja evätessään rekisteröimättömiltä EU-kansalaisilta pääsyn hätämajoitukseen toiminut perustuslain 19 §:n 1 momentin vastaisesti. Kantelun mukaan Diakonissalaitoksen päiväkeskus Hirundoon saapui torstaina 7.1.2016 yhteensä 14 rekisteröimättömää EU-kansalaista vailla majoitusta. Kantelun mukaan kahdelle henkilölle järjestyi hätämajoitus yksityisessä kodissa, mutta muut joutuivat viettämään yön ulkona. Samat henkilöt olivat palanneet jälleen 8.1.2016 päiväkeskus Hirundoon, jolloin heidät saatiin sijoitettua yksityisten henkilöiden koteihin.

Sosiaali- ja terveysviraston selvitys

Perustuslain 19 §:n 1 mom. mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon. Säännöksessä on kyse ihmisarvoisen elämän vähimmäistasosta, johon kuuluu mm. terveyden ja elinkyvyn säilyttämisen kannalta välttämättömän asumisen järjestäminen jokaiselle. Säännös koskee kaikkia Suomessa oleskelevia henkilöitä.

Sosiaalihuoltolain 12 §:n 1 mom. mukaan jokaisella kunnassa oleskelevalla henkilöllä on oikeus saada kiireellisessä tapauksessa yksilölliseen tarpeeseensa perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei hänen oikeutensa välttämättömään huolenpitoon ja toimeentuloon vaarannu.

Toimeentulotukilain 1 §:n 1 mom. mukaan toimeentulotuki on sosiaalihuoltoon kuuluva viimesijainen taloudellinen tuki, jonka tarkoituksena on turvata henkilön ja perheen toimeentulo ja edistää itsenäistä selviytymistä. Toimeentulotuen avulla turvataan henkilön ja perheen ihmisarvoisen elämän kannalta vähintään välttämätön toimeentulo.

Sosiaali- ja terveysministeriön opas toimeentulotuen soveltajille (2013:4) linjaa toimeentulotuen myöntämisen oleskeluvattomille ulkomaalaisille siten, että siihen sisältyy vain välttämätön ruokaraha, lääkkeet ja matkakustannukset kotimaahan. Joissakin tapauksissa on kuitenkin yksilöllisen harkinnan perusteella välttämättömää myöntää toimeentulotukea asumiseen tai järjestää tilapäinen majoitus muilla keinoin.

Mikäli henkilön terveys ja turvallisuus ovat vakavassa vaarassa, hänelle järjestetään em. lainsäädännön ja STM:n ohjeen perusteella kiireellistä tilapäismajoitusta. Sen tarve arvioidaan pääsääntöisesti sosiaalipäivystyksessä, alueellisissa sosiaalityön tai -ohjauksen toimipisteissä tai järjestöjen toimipisteissä. Kaikki palveluja tarvitsevat haastatellaan ja hätämajoitusta myönnetään yksilöllisen tarveharkinnan perusteella. Helsingissä hätämajoitus on järjestynyt yksilöllisen tarveharkinnan perusteella kaikille hätämajoitusta tarvitseville eri tahojen yhteistyönä.

Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen ”Oleskeluluvattomien ulkomaalaisten tilapäinen majoitus” -ohjetta sovelletaan kolmannen maan kansalaisiin, joilla ei ole pysyvää oleskelulupaa sekä EU/ETA-kansalaisiin, jotka ovat oleskelleet yhtäjaksoisesti Suomessa alle viisi vuotta eikä heillä ole vielä oikeutta pysyvään oleskeluun osoittavaan oleskeluoikeuden rekisteröintitodistukseen. Ensisijaisesti henkilö ohjataan hakemaan apua oman maansa suurlähetystöstä. Päästäkseen suurlähetystöönsä varaton henkilö voi hakea toimeentulotukea matkakustannuksiin virka-aikana siltä sosiaalityön tai sosiaaliohjauksen palvelupisteeltä, jonne hän on hakeutunut ja virka-ajan ulkopuolella sosiaalipäivystyksestä. Toimeentulotuen tarkoituksena ei ole, että tilapäisesti maassa oleva ulkomaalainen voisi sen turvin jatkaa oleskelua Suomessa. Mikäli suurlähetystö ei ole Suomessa, matkakustannukset voidaan myöntää sosiaalitoimesta myös suoraan kotimaahan. Mikäli katsotaan, että henkilö ei enää saman päivän aikana voi hakeutua suurlähetystöönsä, hänelle tarjotaan hätämajoituksena yöpyminen ja päiväkeskuspalvelut ensisijaisesti Hietaniemenkadun palvelukeskuksen asumispäivystyksessä yhdeksi yöksi, viikonloppuna viikonloppuun yli. Hätämajoitusta myönnetään pääsääntöisesti vain kerran, yleensä 1 - 2 yöksi. Tapauskohtaisesti tästä on mahdollista poiketa sosiaalityöntekijän harkinnan perusteella. Tuona aikana henkilön odotetaan hoitavan asiansa niin, että akuutin tuen tarvetta ei enää ole. Jos henkilö on kyvyn huolehtimaan itsestään esimerkiksi psyykkisen sairauden, päihdeongelman tai vamman vuoksi, henkilö ohjataan psykiatrian tai päihdehuollon hoidontarpeen arviointiin.

Hietaniemenkadun palvelukeskus on matalan kynnyksen palveluyksikkö asuntoa vailla oleville henkilöille. Hietaniemenkatu 5:n palvelukeskuksessa sijaitsee sekä asumispäivystys että tilapäinen asumispalvelu. Hietaniemenkadun palvelukeskus tarjoaa 52 asunnottomalle tilapäistä asumista maksullisissa yhden hengen huoneissa ja maksutonta majoitusta 52-paikkaisessa asumispäivystyksessä. Asumispäivystyksen paikkamäärä on voitu ylittää pelastuslaitoksen luvalla tilapäisesti. Asumispäivystys on auki joka päivä klo 17.00–8.00.

Hietaniemenkadun palvelujen lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden keskus on kilpailuttanut kriisimajoituksen palveluntuottajat. Virasto käynnisti kriisi- ja tilapäismajoituksen hankintaa koskevan tarjouskilpailun yhteistyössä hankintakeskuksen kanssa sosiaali- ja terveystieteiden keskuksen hyväksytyä hankinnan periaatteet ja ehdot 12.5.2015. Sosiaali- ja terveystieteiden keskus päätti 15.9.2015 valita palveluntuottajiksi oman toiminnan lisäksi neljä eri palveluntuottajaa. Valituilla palveluntuottajilla on mahdollisuudet vastata myös hätämajoitustarpeeseen lyhytaikaisesti ja nopeasti.

Hietaniemenkadun palvelukeskuksen vuorokausittaiset tapahtumat dokumentoidaan sosiaalitoimen asiakastietojärjestelmässä olevaan yksi-

kön raporttiin ja palvelukeskuksessa yöpyvät henkilöt kirjataan sosiaali-toimen asiakastietojärjestelmän hoitopaikkatietoihin. Kantelussa kuvattua yhteydenottoa 7.1.2016 ei ole kirjattu Hietaniemenkadun palvelukeskuksen vuorokausiraporttiin. Sen sijaan sosiaali- ja terveystieteiden on otettu yhteyttä 8.1.2016 siitä syystä, että Hirundoon oli jäämässä viikonlopuksi henkilöitä ilman yösiijaa. Heitä ei haastateltu yksilökohtaisesti. Selvitysten mukaan kaikki kysymyksessä olevat 14 henkilöä majoitettiin yksityiskodeissa eikä sosiaali- ja terveystieteiden tarjoamaan majoitusratkaisuun palveluntuottajan tiloissa ollut sillä hetkellä tarvetta.

Helsingin kaupungin palveluissa kaikkia ihmisiä kohdellaan yhdenvertaisesti. Marraskuussa 2015 Helsingissä oli asunnottomia 3 550. Kanteluissa tarkoitetuille romaneille ei ole kaupungin järjestämistä vastuuseen kuuluvia omia palveluja. Kaupunki kuitenkin avustaa järjestöjä, joilla on palveluja nimenomaan romaneille (esim. Hirundo).

Edellä olevan perusteella vastaukset apulaisoikeusasiamiehen selvitys- ja lausuntopyynnön kysymyksiin:

1. Helsingin kaupunki täyttää velvollisuutensa tarjota hätämajoitusta kaikille sitä tarvitseville yhdenvertaisesti. Tilapäisen majoituksen tarve arvioidaan pääsääntöisesti sosiaalipäivystyksessä, alueellisissa sosiaaliryhmien tai -ohjauksen toimipisteissä tai järjestöjen toimipisteissä. Hätämajoitus on järjestynyt yksilöllisen tarveharkinnan perusteella kaikille sitä tarvitseville eri tahojen yhteistyönä.

2. Helsingin kaupunki ostaa oman toiminnan lisäksi asunnottomuuteen liittyvää tilapäismajoitusta yksityisiltä palveluntuottajilta. Tilapäismajoitus on väliaikaista, jonka aikana tavoitteena on löytää pysyvä asumisratkaisu. Hietaniemen palvelukeskuksen lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden käyttää muita kilpailuttamia palveluntuottajia lyhytaikaisen majoituksen järjestämiseksi.

3. Helsingin kaupunki on järjestänyt sosiaalipäivystyksen toiminnan voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti. Hätämajoitusta on järjestetty yhteistyössä eri toimijoiden kanssa lain, STM:n ohjeen sekä voimassa olevan sosiaali- ja terveystieteiden sisäisen ohjeen "Oleskeluluvattomien ulkomaalaisten tilapäinen majoitus" mukaisesti.

Hätämajoituksen järjestämisessä on toimittu asianmukaisesti eikä kantelujen tulisi antaa aihetta enempään toimenpiteisiin.

Esittelijän perustelut

Perustuslain 111 §:n 1 mom. viitaten apulaisoikeusasiamies pyytää (23.2.2016) kaupunginhallitusta toimittamaan kantelujen tutkimiseksi tarvittavan selvityksen ja antamaan lausuntonsa viimeistään 15.4.2016.

18.04.2016

Stj/3

Selvitysten ja lausunnon jättämiseen on saatu lisäaikaa 29.4.2016 saakka.

Apulaisoikeusasiamies pyytää kiinnittämään huomiota erityisesti seuraaviin seikkoihin:

1. Kuinka Helsingin kaupunki täyttää velvollisuutensa tarjota hätmajoitusta kaikille sitä tarvitseville yhdenvertaisesti
2. Ovatko Hietaniemen palvelukeskuksen tilat riittävät tarjoamaan hätmajoitusta kaikille avun tarvisijoille, ja jos eivät ole, miten kaupunki järjestää jatkossa tarvittavia lisätiloja
3. Onko ulkomaalaisten tilapäistä majoitusta koskeva ohje ja sosiaalipäivystyksen toiminta lainmukaista?

Esittelijä katsoo, että apulaisoikeusasiamiehelle tulee antaa sosiaali- ja terveysviraston selvityksiin perustuva lausunto päätösehdotuksen mukaisesti.

Apulaisoikeusasiamiehen selvitys- ja lausuntopyyntö sekä kanteluasiakirjat ovat liitteinä.

Esittelijä

apulaiskaupunginjohtaja
Laura Rätty

Lisätiedot

Marja-Liisa Rautanen, kaupunginsihteeri, puhelin: 310 36184
marja-liisa.rautanen(a)hel.fi

Liitteet

1	Eduskunnan apulaisoikeusasiamiehen selvitys- ja lausuntopyyntö 23.2.2016
2	Kantelu 15.2.2016
3	Kantelu 26.1.2016
4	Sosiaali- ja terveysviraston ohje 27.8.2014
5	Salassa pidettävä (JulkL 24 § 1 mom 25 k.)
6	Sosiaali- ja kriisipäivystyksen selvitys
7	Salassa pidettävä (JulkL 24 § 1 mom 25 k.)

Muutoksenhaku

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano

Otteet

Ote

Eduskunnan apulaisoikeusasiamies

Otteen liitteet

Muutoksenhakukielto, valmistelu tai täytäntöönpano
Liite 5

18.04.2016

Stj/3

Liite 6
Liite 7

Tiedoksi

Sosiaali- ja terveystieteiden
Oikeuspalvelut

Postiosoite

PL 10
00099 HELSINGIN KAUPUNKI
kaupunginkanslia@hel.fi

Käyntiosoite

Pohjoisesplanadi 11-13
Helsinki 17
<http://www.hel.fi/kaupunginkanslia>

Puhelin

+358 9 310 1641

Faksi

+358 9 655 783

Y-tunnus

0201256-6

Tilinro

FI0680001200062637

Alv.nro

FI02012566